

Andrzej Wiśniewski

"Zarys prawa spadkowego", J.
Gwiazdomorski, Warszawa 1961 :
[recenzja]

Palestra 6/3-4(51-52), 137-138

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

J. Kosik: *Zasady odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A. Nr 75 Wrocław 1961, s. 252.*

Wprowadzona przez ustawę z 1956 r. odpowiedzialność państwa jest bezpośrednia i solidarna z funkcjonariuszem, który szkodę wyrządził. Jest to odpowiedzialność oparta na winie funkcjonariusza. Powstaje ona, gdy szkoda nastąpiła wskutek jego działania, jeżeli to działanie jest a) subiektywnie zawinione i b) stanowi obiektywne naruszenie przepisów prawa lub obowiązków służbowych. Ustawa nie reguluje odrębnie regresu państwa do winnego funkcjonariusza, mają więc tutaj zastosowanie ogólne zasady o regresie. Państwo odpowiada, zgodnie z art. 3 ustawy, na podstawie przepisów prawa cywilnego; jego odpowiedzialność jest rozpoznawana w postępowaniu przed sądami powszechnymi lub komisjami arbitrażowymi. W związku z tak ujętą odpowiedzialnością państwa powstaje szereg problemów, których przedstawieniu i rozwiązaniu poświęcona jest książka.

Dwa pierwsze rozdziały książki, o charakterze głównie informacyjnym, zawierają zarys odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych w Polsce w latach 1918—1939 i 1944—1956 oraz charakterystykę ogólną systemu odpowiedzialności wprowadzonego przez ustawę z 1956 r.

Główny trzon pracy stanowią trzy następne rozdziały poświęcone kolejno: pojęciu funkcjonariusza państwowego w rozumieniu ustawy, odpowiedzialności państwa według art. 134 k.z. (czyli na zasadzie winy) oraz odpowiedzialności według art. 145 k.z. (czyli na zasadzie ryzyka). W rozdziale dotyczącym odpowiedzialności państwa na podstawie winy autor przedstawia spór między tzw. nominalistami a realistami, charakteryzuje organ państwowy i organ w rozumieniu prawa cywilnego, omawia winę jako podstawę odpowiedzialności i zakres zastosowania art. 134 k.z. do odpowiedzialności państwa. Rozdział o odpowiedzialności państwa na podstawie ryzyka zawiera rozważania o pojęciu podwładnego, o winie funkcjonariusza podwładnego, o znaczeniu użytego w ustawie zwrotu „przy wykonywaniu powierzonych czynności”, a wreszcie o podstawie odpowiedzialności za podwładnego.

Końcowe rozdziały dotyczą dwóch ogólniejszych problemów, a mianowicie: czy państwo ponosi dwie różne odpowiedzialności (za organ i za podwładnego) oraz jaka jest w głębszym sensie podstawa odpowiedzialności państwa za funkcjonariuszy?

Książkę zamyka obszernie streszczenie w języku angielskim oraz bogaty wykaz literatury i indeks nazwisk.

J. Gwiazdomorski: *Zarys prawa spadkowego. PWN. Warszawa 1961, s. 268.*

Wydane w 1959 r. Prawo spadkowe prof. J. Gwiazdomorskiego szybko zostało wyczerpane. Obecna książka, wydana pod nieco innym tytułem, jest skróconym wznowieniem wydania poprzedniego. Mimo poczynienia dość poważnych skrótów w stosunku do poprzedniego wydania autor uwzględnił w obecnym wydaniu nie tylko zmiany ustawodawcze, ale powołał także nową judykaturę i nową literaturę przedmiotu. Pociągnęło to za sobą potrzebę nowego opracowania znacznych partii książki, m. j. rozszerzenia rozdziału o dziale spadku.

Omawiając w uwagach wstępnych charakter obowiązującego obecnie w Polsce prawa spadkowego, autor wskazuje, że prawo to pozostaje w nierozzerwalnym związku z własnością. Jednakże prawo spadkowe nie stanowi decydującego narzędzia w przebudowie ustroju, nie ma charakteru czynnika rozstrzygającego o stosunkach własności. Natomiast przebudowa ustroju społeczno-gospodarczego zmienia w zupełności charakter i funkcję prawa spadkowego, choćby brzmienie żadnego z jego przepisów nie uległo zmianie. Przepisy obowiązującego w Polsce prawa spadkowego, pomimo ich niedoskonałości, służą na obecnym etapie przebudowy ustroju społeczno-gospodarczego głównie interesom świata pracy, interesom robotników, pracującego chłopstwa i inteligencji pracującej. Przepisy te spełniają zatem już obecnie — choć w sposób jeszcze niepełny — funkcje socjalistycznego prawa spadkowego. Wzmacniają spójność rodziny, urzeczywistniają zasadę ochrony własności drobnotowarowej, a zwłaszcza ochronę indywidualnych gospodarstw pracujących chłopów, zapewniają rozwój własności osobistej jako narzędzia stałego podwyższania materialnego i kulturalnego poziomu życia mas pracujących, stwarzają silną zachętę do zwiększania intensywności pracy i podnoszenia jej wydajności.

Po scharakteryzowaniu zasadniczych pojęć prawa spadkowego, takich jak pojęcie spadku, pojęcie dziedziczenia, pojęcie zapisu, autor omawia stanowisko prawne spadkobiercy, ochronę dziedziczenia, przedawnienie roszczeń z tytułu dziedziczenia, zbycie spadku, odpowiedzialność spadkobiercy za długi spadkowe i stosunki prawne między spadkobiercami przed działem spadku.

W dalszych rozdziałach autor przedstawia dział spadku, omawia dziedziczenie ustawowe, testament, ustanowienie spadkobiercy, zapis, polecenie. Stanowisko wykonawcy testamentu i zagadnienia dotyczące zachowku są przedmiotem rozważań w dwu ostatnich rozdziałach książki.

M. Leonieni: *Warunkowe zawieszenie wykonania kary. Podstawy stosowania.* Wyd. Prawn. Warszawa 1961, s. 188.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary jest jedną z ważniejszych instytucji naszego prawa karnego. Jest to instytucja często stosowana w praktyce naszych sądów, nikogo zaś nie trzeba przekonywać o jej poważnym znaczeniu z punktu widzenia polityki kryminalnej. W dodatku orzecznictwo w zakresie stosowania warunkowego zwolnienia nie jest jednolite. Nie ma bowiem w tym względzie pełnej zgodności zarówno w bogatej judykaturze Sądu Najwyższego, jak i w licznych wypowiedziach teoretyków prawa karnego. Różna jest także w szerszej opinii społecznej ocena zakresu stosowania, a nawet użyteczności samej instytucji.

Ten stan rzeczy, jak również dotychczasowy brak pracy omawiającej szeroko zagadnienia związane ze stosowaniem warunkowego zwolnienia, znacznie utrudnia praktyce sądowej wykonywanie jej zadań.

Omawiana książka składa się z trzech części.

W dziale I autor przedstawia istotę warunkowego skazania. Omówione tu są teorie warunkowego skazania jako aktu łaski, przedawnienia odroczenia kary, środka karnego, środka zabezpieczającego, urządzenia polityki kryminalnej, sui generis kary. Zdaniem jednak autora warunkowe skazanie jest formą wymiaru kary. Píše on, że najbliższe prawdy jest określenie prawnej istoty warunkowego skazania jako warunkowego uwolnienia od kary. Stanowi ono zatem integralną część orzeczenia o karze; jako „dobrodziejstwo prawne” jest wydatnym zła-